

NOTA PREVIA A L'ESTUDI DE LES CERAMIQUES DE LA COVA DES DINERS

per Miquel Trias
de l'Speleo Club Mallorca

Introducció

Si bé la Cova des Diners és coneguda desde temps immemorial, no en tenim referències escrites ¹; ni la cova ni els monuments del Puig de Son Tovell on està excavada figuren a l'Inventari dels Monuments Prehistòrics de Mallorca. Els visitants han estat, emperò, molt nombrosos, enc que no és fins a les metòdiques recerques de Jaume Rosselló i Bartomeu Juan de Son Carrió que s'ha donat a conèixer la gran importància d'aquesta estació, amb el descobriment de la peça més completa de ceràmica incisa que per ara tenim a Mallorca.

El lloc geogràfic i la cavitat

El Puig de Son Tovell és un turó de 112 m. d'altitud, situat un quilòmetre al Sud de la població de Son Carrió i a uns 4 Km. de la mar a l'altària de S'illot; cap a l'Est el puig esta aïllat: fins a la mar el terreny és practicamente pla. En el seu cim, mirant cap al Nord s'hi troba una construcció d'aparellat ciclòpic, segurament d'època talaiòtica que no podem dubtar ha d'haver tengut relació amb la cova. A uns 20 m. baixant per la vessant Est del puig trobam la boca de la cova, que queda dins el terme municipal de Manacor.

La cavitat s'adapta rigidament a la tectònica de les calcàries del Juràssic que formen el Puig; aixó li dóna una gran complicació de nivells que unida a les obstruccions estalagmítics fa que, enc que en essència estigui formada per una sola sala amb alguns perllongaments, la cova no deixi de tenir caràcter laberíntic. Destaquem la notable fondària que arriba a tenir, 69,50 m., i la importància dels fenòmens litogènics amb nombrosos gorgs, l'aigua dels quals ha estat de gran importància en l'ocupació de la cova.

Els materials

Hem de fer notar que de la gran abundància de restes ceràmiques que hi ha per tot arreu de la cova, els materials que ara presentam han estat recollits només a la gran sala prop d'una barrera estalagmítica on s'hi troben diversos gorgs plens d'aigua, precisament el lloc on sortí la ceràmica incisa, i en els accesos a aquesta zona.

Aquests materials són de dues èpoques: pretalaiòtica i àrab, mancant les formes clarament talaiòtiques, enc que no podem assegurar que no s'en trobin a altres sectors de la cova. Les troballes se feren en superfície o dins els gorgs, faltant tot vestigi de nivell ni de context, es tracta de peces aïllades.

MATERIALS INDIGENES

1.- Ceràmica incisa

La més important de totes les troballes és sens dubte un gran vas esferoidal de 16 cm. de boca decorat amb quatre bandes horitzontals amb diagonals, prop de la boca, i amb cinc bandes en ziga-zaga que n'ocupen tot el costat.

Fou trobat a la vora d'un gorg, entre unes pedres soldades per concreció; la seva àrea de dispersió no ultrapassava massa el metre quadrat, apart d'alguns fragments aïllats. Sembla raonable, doncs, suposar que se rompé quan era emprat per collir aigua.

La pasta és de color gris molt fosc, amb una capa més fina de color gris ocre d'aproximadament un mil·límetre de gruixa ben espatulada on s'han efectuat les incisions, que estaven plenes originalment d'un material blanc del qual en queden restes. Aquesta capa només es troba per defora, l'interior de la peça està bastant degradat, amb nombrosos descloscats.

El motiu decoratiu és anàleg a l'angular A de Cantarellas (CANTARELLAS 1972) combinat amb bandes horitzontals, del qual se n'ha trobat a Son Torrella i a Ca Na Cotxera, enc que per la pasta s'hagi de relacionar més amb el primer jaciment que amb el segon.

¹ De fet se l'anomena en el llibre de C. Veny enc que no se'n doni altra dada més que la de que figura en unes fitxes fetes de "monseñor" (sic) Aguiló.

Més semblants als materials de Ca Na Cotxera per la seva gruixa i la capa de pasta fina que en cobreix l'interior i l'exterior són els quatre petits fragments amb diferents motius decoratius: reticulats, banda amb diagonals, espiga i espina de peix.

Aquests materials creim que pertanyen a l'estil incís I (CANTARELLAS 1972) d'una cronologia entre el 2000 i el 1800 a. d. J. C.

2.- Ceràmica llisa

Apart del fragment nº 1 que podria correspondre a un vas talaiòtic de peu, la resta són materials pretalaiòtics: fragments de formes esferoïdals, fragments de vores voltades amb anses de perforació vertical o sense anses, anses horitzontals sense perforació i una gran ansa perforada que podria correspondre a una peça en forma de bota semblant a la de Son Matge.

MATERIALS ARABS

De la gran quantitat de materials àrabs recollits a la Cova des Diners alguns són massa petits per fer-ne una correcta determinació tipològica: el nº 17, fragment d'una gerra pintada en negre, el 19 tal vegada un coll de gerreta i el 22 possiblement part d'una ancolla.

D'altres corresponen a formes inèdites: el 23 i el 24 que podrien correspondre a la mateixa peça per la identitat de pasta i semblança de diàmetres; el número 1 que sembla pertànyer a una alfabieta de pasta fina color carabassa clar; el nº 2 color ocre clar, amb l'interior de la pasta agrisat, decorat amb incisions diagonals en el coll, que podria pertànyer a una alfàbia, té un canal voltant la boca per recollir el líquid que se pogués vessar.

La resta poden ésser atribuïts a formes conegudes i sistematitzades (ROSSELLO-BORDOY 1978): les safes de vidriat blanc, número 3, 4 i 5 (tipus IV a); les safes de vidriat verd, número 6 (tipus II a); el cadaf, número 7; les gerretes almohades de decoració esgrafiada, algunes amb vidriat de corda seca, número 8, 9, 10 i 11, i amb decoració bicroma, número 12; les gerretes vidriades, número 13 i 14 (tipus B); les gerres del tipus A, números 15 i 16; la llumeta de tipus 5, número 18; i les tapadores del tipus A, números 20 i 21.

No deixa de sorprendre la gran varietat de formes representades, algunes d'elles poc útils per la funció que en principi sembla se donava a la cova: el proveïment d'aigua. Això ens duu a pensar en un ús d'habitació; resulta, emperò, una mica estrany que una gent que posseeix ceràmica fina, com ho són moltes de les peces trobades, hagi d'habitar dins una cova llevat de que es vegi obligada a amagar-s'hi. Resulta suggestiu el pensar que tenim una prova d'uns musulmans amagant-se dels seus conqueridors cristians.

Conclusions

En primer lloc donam a conèixer una nova estació amb ceràmica incisa, de gran importància pel fet de que ha sortit una peça perfectament reconstruïble, la més completa que fins ara tenim a Mallorca. El fet de que alguns d'aquests fragments són sens dubte incisa I i s'han trobat relacionats amb gorgs, ens dóna l'evidència d'un ús arcaic de la cova com a lloc de proveïment d'aigua, segurament en relació amb un poblat situat al cim del Puig de Son Tovell, una magnífica talaia sobre la costa entre el Cap des Pinar i Cala Manacor.

Referent als materials musulmans, a més de donar informació sobre formes inèdites, arribam a la conclusió de que la cova serví de lloc d'habitació, en un sector enfora de l'entrada, tal vegada per gent que s'amagava de la persecució de les tropes del rei en Jaume en produir-se la conquesta catalana de Mallorca.

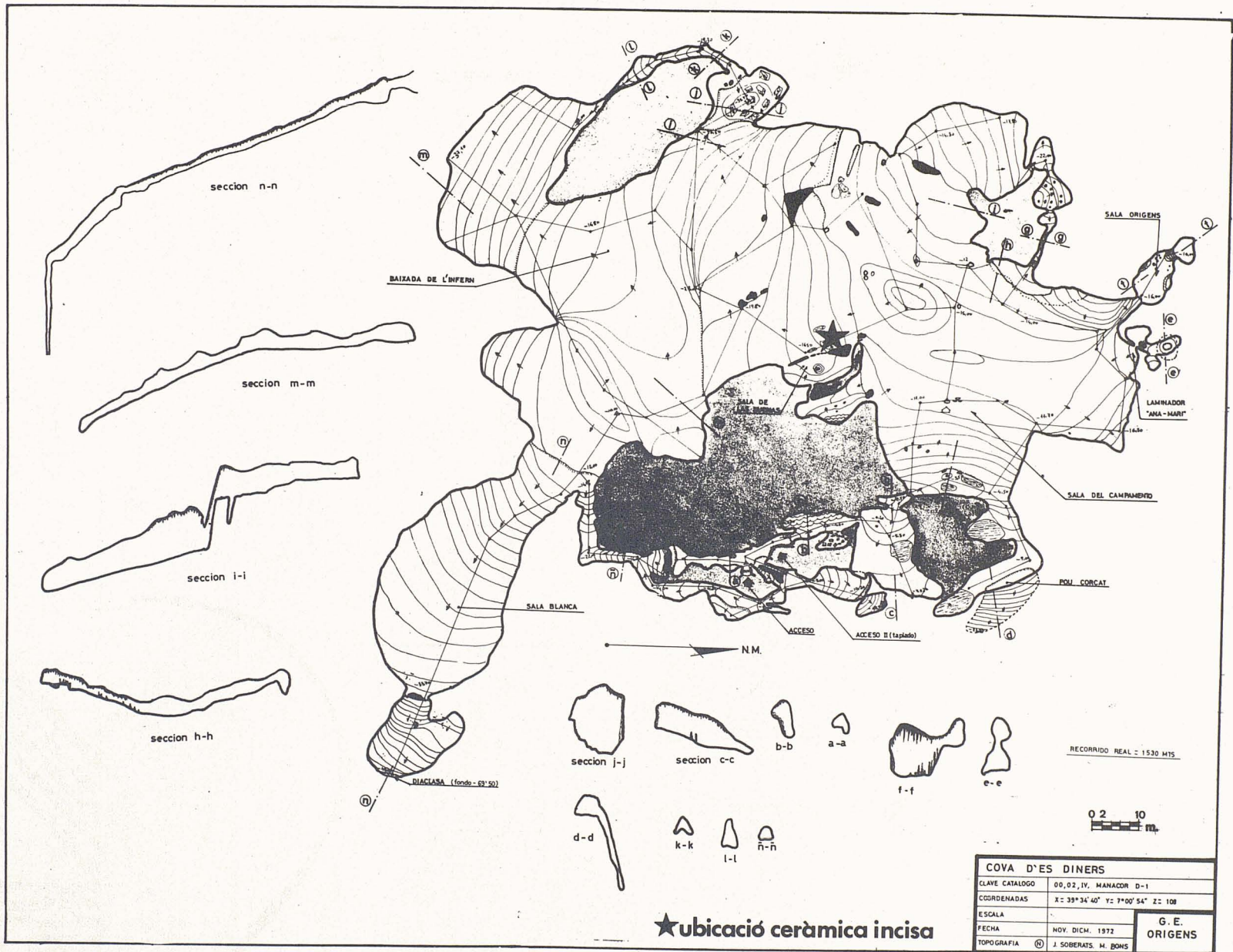
Voldriem acabar amb l'agraïment a F. Soberats i G. Rosselló del Museu de Mallorca, la col.laboració dels quals han estat vital per a la redacció d'aquest treball.

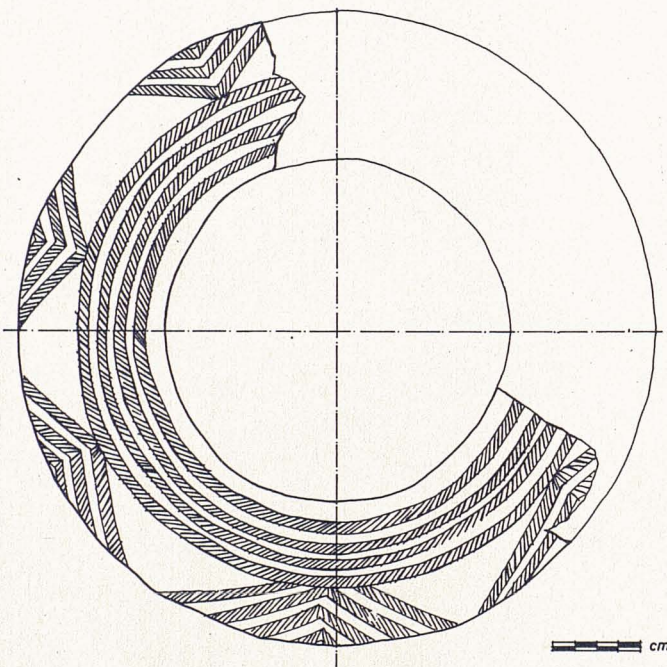
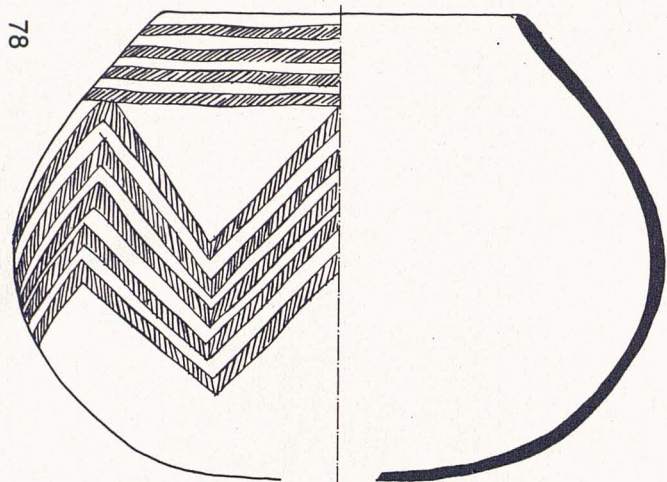
Bibliografia

CANTARELLAS CAMPS C. (1972): "Ceràmica incisa en Mallorca". Caja de Ahorros y Monte de Piedad de las Baleares. Ciutat de Mallorca.

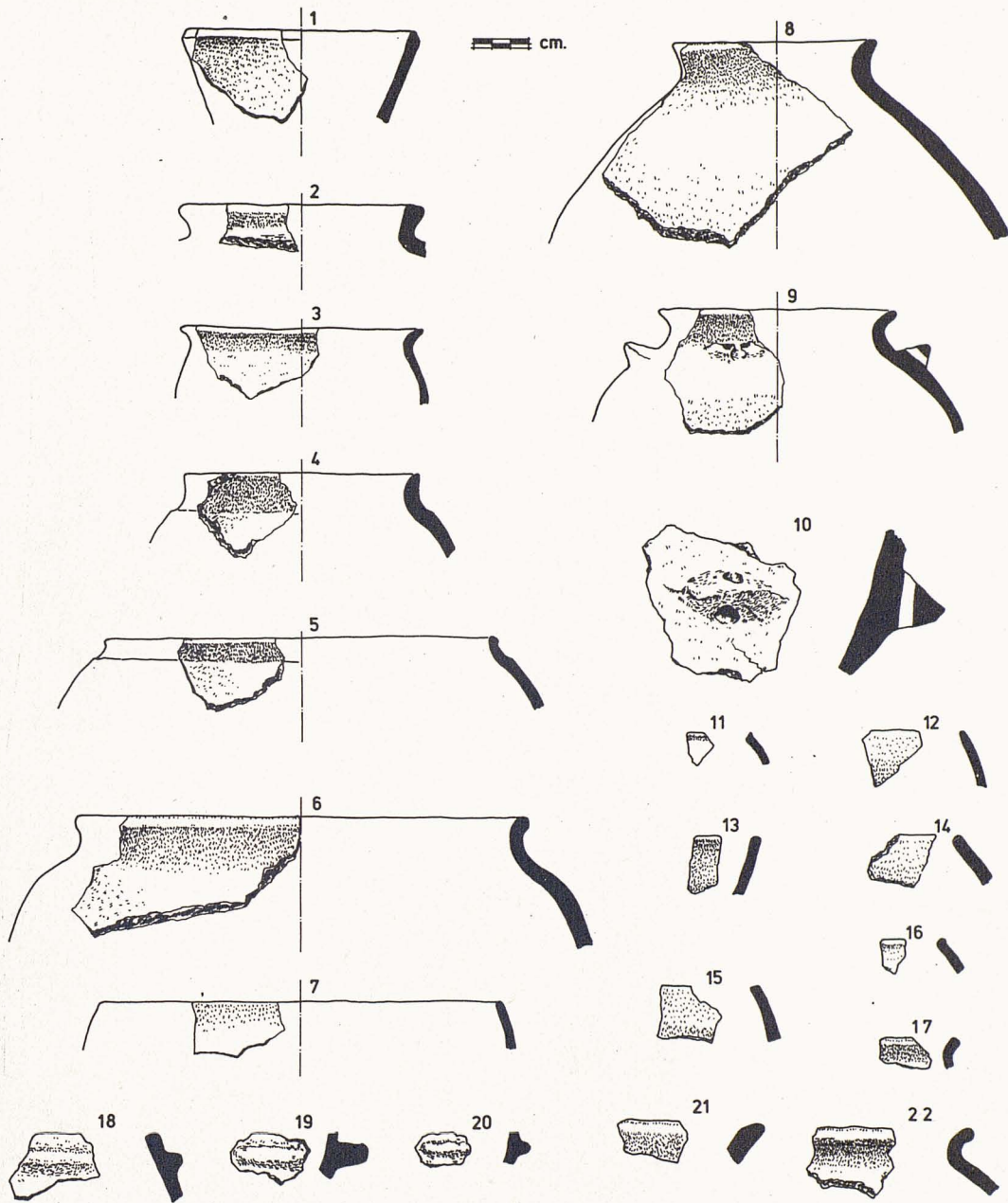
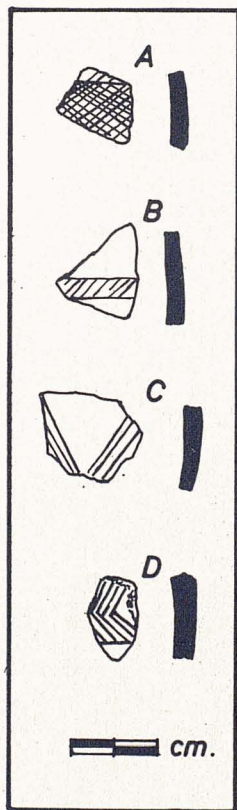
ROSSELLO-BORDOY G. (1978): "Ensayo de sistematización de la ceràmica árabe en Mallorca". Instituto de Estudios Balearicos. Diputació de Balears. Ciutat de Mallorca.

VENY C. (1968) "Las cuevas sepulcrales del Bronce Antiguo de Mallorca". Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid.

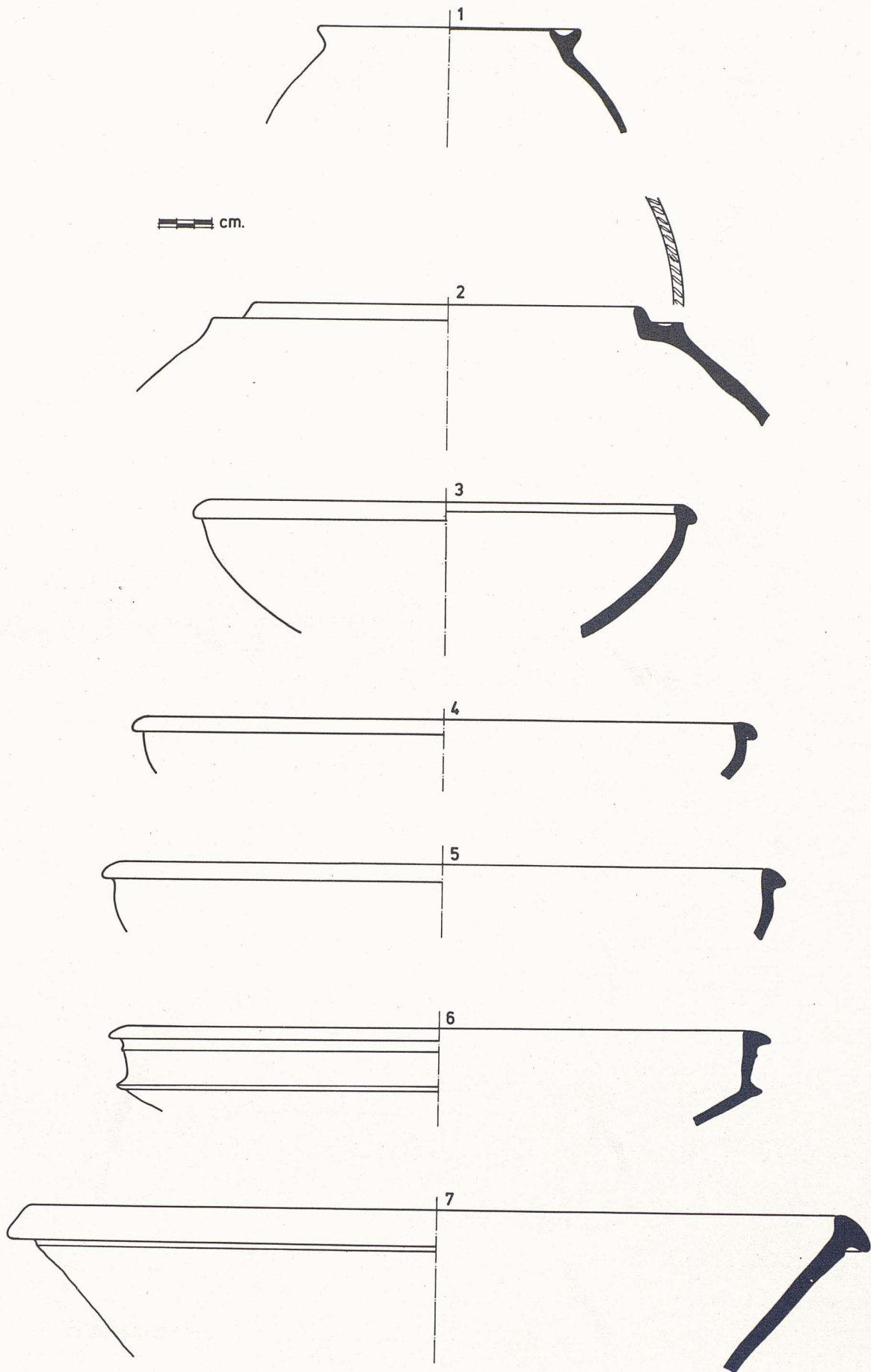

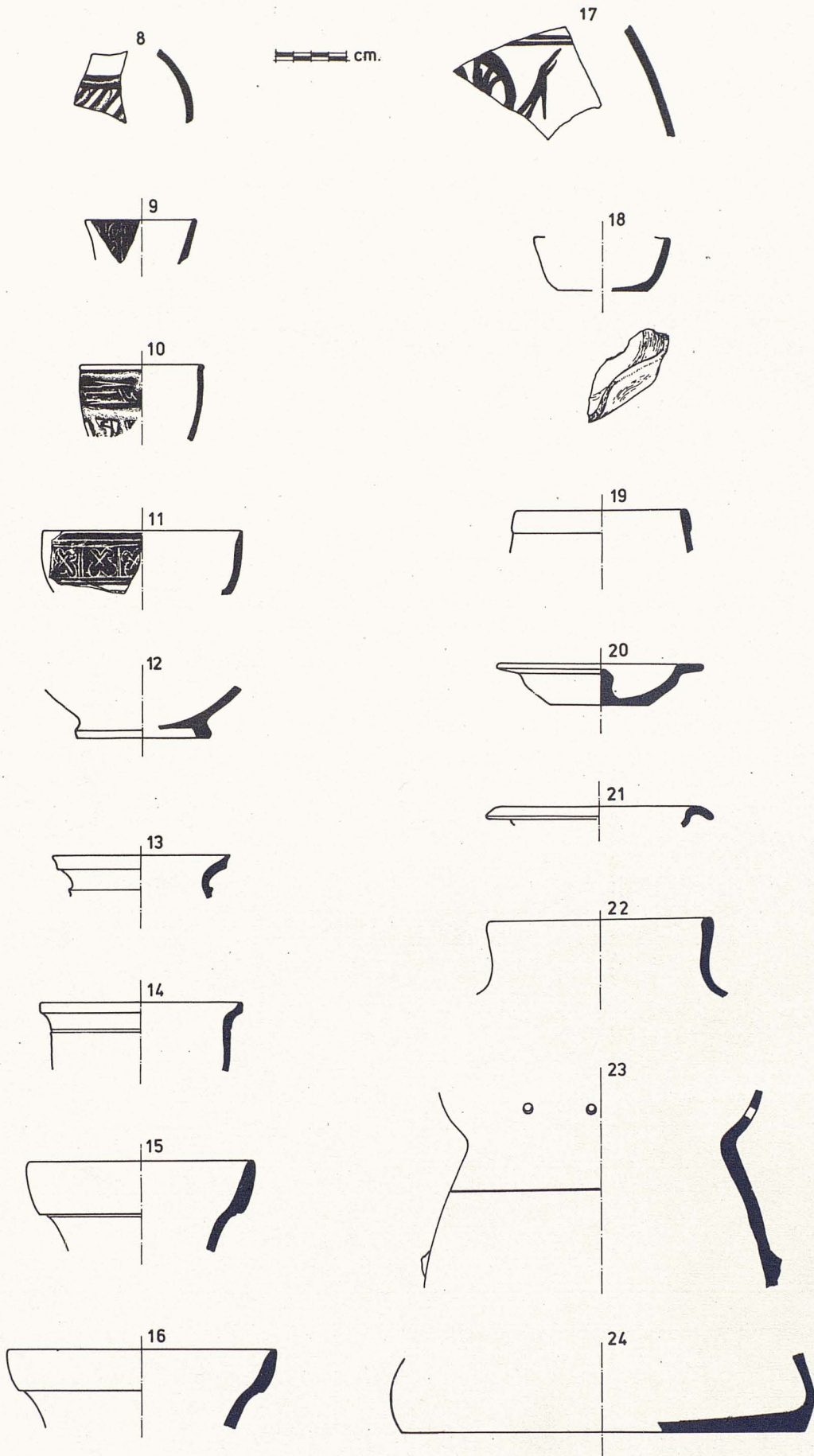
cm.

CERAMICA INDIGENA

CERAMICA ARAB

CERAMICA ARAB